מתרצת הגמרא, **הָא קָא מַשְׁמַע לָן** – התנא בא להשמיענו בזה שנקט מקום שנוהגים ליטול שכר על לימוד מקרא ולא על לימוד מדרש, **דַּאֲפִילּוּ בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹטְלִין שָׂכָר** על לימוד תורה לאחרים, ולא מלמדים בחינם, **עַל הַמִּקְרָא שֶׁרֵי לְמִשְׁקַל** – מותר ליטול שכר, אך **עַל הַמִּדְרָשׁ לֹא שֶׁרֵי לְמִשְׁקַל** – אסור ליטול שכר, אלא חייבים ללמד בחינם.

מקשה הגמרא, **מַאי שְׁנָא מִדְרָשׁ דְּלָא** – מה הטעם שאסור ליטול שכר על לימוד מדרש לאחרים, כיון **דִּכְתִיב** (דברים ד יד) 'וְאֹתִי צִוָּה ה' בָּעֵת הַהִיא לְלַמֵּד אֶתְכֶם' ומכאן אנו למדים שנצטוה משה ללמד תורה לבני ישראל, **וּכְתִיב** – וישנו פסוק נוסף, (שם ה) 'רְאֵה לִמַּדְתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר צִוַּנִי ה'', ומשמע מפסוק זה שהיה ציווי נוסף למשה ללמד את בני ישראל בחינם, ולא בשכר. ועל כן דרשו חכמים, **מָה אֲנִי** [משה] לימדתי אתכם **בְּחִנָּם, אַף אַתֶּם נַמִּי** – תלמדו לאחרים **בְּחִנָּם**. ומכאן אנו למדים שאסור ליטול שכר על לימוד המדרש. ואם כן קשה, שמאותו הטעם יהיה לימוד **הַמִּקְרָא** לאחרים **נַמִּי** – גם הוא **בְּחִנָּם**, ויהיה אסור ליטול שכר על לימוד המקרא לאחרים, שהרי לא מצינו חילוק ביניהם.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים ביישוב הקושיא מדוע מותר ליטול שכר על לימוד המקרא לאחרים:

רַב אָמַר, הטעם שמותר ליטול שכר על לימוד המקרא, הוא מפני שהשכר אינו על עצם הלימוד, שעל זה אכן אסור ליטול שכר כשם שאסור ליטול שכר על לימוד המדרש, אלא מכיון שבדרך כלל לומדי מקרא הם קטנים, מותר למלמדם לקחת **שָׂכַר שִׂימּוּר** – שכר על כך שהוא שומרם בשעת הלימוד שלא ילכו אנה ואנה, וכן שלא ילכו ברחובות ובשווקים ויזיקו ויתחנכו לדברים רעים. אבל מדרש אין מלמדים אלא לגדולים יותר שאינם צריכים שימור כל כך, ועל כן, מותר ליטול שכר רק על לימוד המקרא ולא על לימוד המדרש.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, הטעם שמותר ליטול שכר על לימוד מקרא לאחרים הוא מפני שהשכר אינו על עצם הלימוד, אלא **שָׂכַר** **פִּיסּוּק טְעָמִים** – על לימוד נגינת טעמי המקרא, שאינם מדאורייתא, ועל כן אינם נכללים ב'חוקים ומשפטים' שנצטוו ללמדם בחינם.

הגמרא מביאה ראיה לדברי רבי יוחנן ממשנתינו, ומקשה על דברי רב:

תָּנַן – שנינו במשנה לעיל (לה:), שהמדיר את חבירו **לֹא יְלַמְּדֶנּוּ** [את המודר] **מִקְרָא**. ומוכיחה הגמרא, **בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר** –אם נפרש כרבי יוחנן שהשכר שמותר ליטול על לימוד המקרא הוא **שָׂכַר** **פִּיסּוּק טְעָמִים**, **הַיְינוּ** – יהיה מובן הטעם **דְּלֹא יְלַמְּדֶנּוּ** מקרא, כיון שהדרך היא ליטול על כך שכר, ואם מלמדו בחינם הרי הוא מהנהו. **אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר** – רב, שהשכר שמותר ליטול על לימוד המקרא הוא רק **שָׂכַר שִׂימּוּר**, וטעם זה קיים רק במלמד לקטן שצריך שימור, אבל כאן בפשטות מדובר שהמודר הוא גדול, ואם כן קשה, וכי **גָּדוֹל בַּר שִׂימּוּר הוּא**, ומדוע נאסר על המדיר ללמדו מקרא בחינם, הרי אינו מהנהו בכך, כיון שאינו צריך שימור ואין המלמדו רשאי ליטול ממנו שכר.

דוחה הגמרא את הראיה, ומיישבת את דברי המשנה אף לדברי רב:

המשנה אינה מדברת במקרה שהמודר גדול, שאכן מותר ללמדו מקרא בחינם לדעת רב, כיון שאינו זקוק לשימור, אלא **בְּקָטָן קָתָנֵי** – מדובר במקרה שהמודר הוא קטן הזקוק לשימור, ועל כן אם מלמדו ומשמרו בחינם הרי הוא מהנה אותו.

מקשה הגמרא, **אִי** – אם משנתינו מדברת **בְּמוֹדֵר קָטָן, אַיְמָא** –אומר לך את **הַסֵּיפָא**, שנאמר בה, **אֲבָל מְלַמֵּד** המדיר **אֶת בָּנָיו** של המודר **מִקְרָא**, ואם כן קשה, וכי **קָטָן בַּר בָּנִים הוּא**. ומתרצת הגמרא, **חַסּוּרֵי מָחֲסְרָא וְהָכִי קָתָנֵי** – יש ללמוד את המשנה כאילו היא חסרה, ולהוסיף עליה כך, **לֹא יְלַמְּדֶנּוּ** המדיר את המודר **מִקְרָא, בְּאוֹפֶן** שהיה המודר **קָטָן**, שהרי מהנהו בזה שהוא משמרו בשעת הלימוד. **וְאֵם** **הָיָה** המודר **גָּדוֹל, מְלַמְּדוֹ** המדיר, **לוֹ** – למודר עצמו, **וְלִבָּנָיו** – ואף לבניו הקטנים, **מִקְרָא**. וסיבת ההיתר ללמד לו עצמו היא, כיון שאינו מהנהו שהרי הוא גדול ואינו זקוק לשימור. ולבניו, אף שהם קטנים וזקוקים לשימור, מותר, כיון שאינו עושה זאת בשביל המודר, אלא כדי לקיים מצוה, ובאופן כזה אין איסור אף שהמודר נהנה ממילא.

הגמרא מביאה ראיה נוספת לדברי רבי יוחנן [שהשכר שמותר ליטול עבור לימוד מקרא, הוא שכר פיסוק טעמים], ומקשה על דברי רב [שהשכר הוא עבור השימור]:

מַיתִיבִי – הקשו בבית המדרש מהנאמר בברייתא, **תִּינוֹקוֹת, לֹא קוֹרִין בַּתְּחִילָּה בְּשַׁבָּת** – אינם לומדים מקרא בשבת בפעם ראשונה, **אֶלָּא שׁוֹנִין בְּרִאשׁוֹן** – אבל יכולים לחזור בשבת על מה שלמדו קודם לכן, אף שזוהי חזרה ראשונה. ומוכיחה הגמרא, **בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר** – לפי רבי יוחנן שאמר שהטעם שמותר ליטול שכר על לימוד מקרא הוא מכיון שזה **שָׂכַר פִּיסּוּק טְעָמִים, הַיְינוּ** – מובן הטעם **דְּאֵין קוֹרִין בַּתְּחִילָּה בְּשַׁבָּת**, כיון שעיקר טירחת הלימוד היא בפעם הראשונה, ונמצא שהוא נוטל שכר שבת, ורק באופן שכבר למדו התינוקות מקרא זה קודם שבת, מותר לחזור עליו בשבת, כיון שעל החזרה שאין בה טירחה מרובה אין נוטלים שכר. **אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר** – לפי רב שהטעם שמותר ליטול שכר על לימוד מקרא הוא מכיון שזה **שָׂכַר שִׂימּוּר** התינוקות, קשה, **אַמַּאי** [–מדוע] **אֵין קוֹרִין בַּתְּחִילָּה בְּשַׁבָּת, וְאַמַּאי שׁוֹנִין בְּרִאשׁוֹן**, כלומר, מה החילוק בין לימוד בפעם הראשונה לבין חזרה, **הָא אֵיכָּא שָׂכַר שִׂימּוּר דְּשַׁבָּת** – הרי כמו שצריך לשומרם כשלומדים דבר בפעם הראשונה, כן צריכים שימור כשחוזרים, ויש לאסור אף לחזור עמם על לימודם, שהרי המלמדם נוטל שכר שבת עבור שימורם. דוחה הגמרא, **וְלֵימָא מִינַּיהּ** – לטעמך [רבי יוחנן] שטעם ההיתר ללמד מקרא בשכר הוא משום פיסוק הטעמים, עדיין לא יבוארו דברי הברייתא שאסור ללמוד עם התינוקות דבר חדש בשבת. שהרי **שָׂכַר פִּיסּוּק בְּשַׁבָּת מִי אָסוּר** – וכי אסור ליטול שכר עבור פיסוק טעמים בשבת, הלא **הַבְלָעָה הִיא**, שאם היה נוטל שכר עבור יום השבת בפני עצמו אכן היה אסור משום שכר שבת, אך מכיון שהוא נוטל שכר עבור כל ימי השבוע ביחד, נמצא ששכר השבת מובלע בתוך כל השבוע, **וְהָבְלָעָה מִישְׁרָא שָׁרֵי** – והבלעה מותרת, **דְּתַנְיָא** בברייתא, **הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְשָׁמוֹר אֶת הַתִּינוֹק** מטומאה, כדי שיוכל למלא מים מן המעיין לצורך קידוש אפר פרה אדומה, או ששכר את הפועל **לְשָׁמוֹר אֶת הַפָּרָה** שלא יעלה עליה עול, ולא יפול בה מום, או ששכרו **לְשָׁמוֹר אֶת הַזֵּרָעִים** לצורך הבאת קרבן העומר, הדין בכל אלו הוא, שאם הוא שכיר יום שמקבל את שכרו על כל יום בפני עצמו, **אֵין נוֹתְנִין לוֹ שָׂכַר שַׁבָּת**, שהרי אסור ליטול שכר על יום השבת בפני עצמו, **וְלִפְיכָךְ**

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו אייר, תשי"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ומה שמבאר במכתבו שיש ענינים בנוגע למצות מעשיות שאחיו לא יותר ע"ז, הנה יש לקוות

המשך בעמוד הבא

אִם אָבְדוּ בשבת הדברים שהוא שומר עליהם, **אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן**, כיון שאינו נוטל שכר על שמירתו בשבת, ודינו כשומר חינם הפטור מגניבה ואבידה. **וְאִם** הָיָה פועל זה **שָׂכִיר שַׁבָּת**, הנוטל את שכרו פעם אחת בשבוע עבור כל יומות השבוע, ולא נוטל עבור כל יום בפני עצמו, או **שָׂכִיר חֹדֶשׁ** הנוטל שכרו פעם אחת בחודש, או **שְׁכִיר שָׁנָה** שלימה, או **שְׁכִיר שָׁבוּעַ** –הנוטל את שכרו פעם אחת בשבע שנים, בכל אופנים אלו **נוֹתֵן לוֹ שָׂכַר שַׁבָּת**, כיון שאין שכר השבת ניכר בפני עצמו אלא הוא מובלע בשאר הימים, **לְפִיכָךְ**, **אִם אָבְדוּ** בשבת **חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן**, כיון שהוא נוטל שכר אף על יום השבת ודינו כשומר שכר החייב בגניבה ואבידה.

ומכוח קושיא זו מוביחה הגמרא, שלא יתכן לומר שטעם האיסור ללמד את התינוקות דבר חדש בשבת הוא משום האיסור ליטול שכר שבת, כיון שמותר ליטול שכר שבת אם הוא מובלע בשכר שאר הימים. ואם כן, אי אפשר להוכיח מברייתא זו האם השכר שמותר ליטול עבור לימוד מקרא לתינוקות הוא שכר שימור, או שכר פיסוק הטעמים.

אחר שדחתה את הטעם של שכר שבת, מבארת הגמרא שני טעמים מה היא הסיבה שאסור ללמד תינוקות דבר חדש בשבת:

הטעם הראשון, **אֶלָּא לִגְבֵי שַׁבָּת, הֵיינוּ טַעֲמָא** [–זהו הטעם] **דְּאֵין** קוֹרְאִין התינוקות **בַּתְּחִילָּה** – דבר חדש, **מִשּׁוּם דְּיַיפְנוּ אֲבָהָתְהוֹן דִּינוּקֵי לְמִצְוָתָא דְּשַׁבַּתָּא** – שאבות התינוקות רגילים להשתעשע עמהם בשבת, ואם התינוקות ילמדו בשבת דבר חדש, יחששו אבותיהם מלבטלם, ותתבטל מצות עונג שבת. אך אם הינם חוזרים על מה שלמדו כבר, לא יחששו האבות מלבטלם וישתעשעו עמהם, ולא תתבטל מצות עונג שבת.

הטעם השני, **וְאִיבָּעֵית אֵימָא, מִשּׁוּם דְּכַשַּׁפְתָּא אָכְלִין וְשָׁתִין** –שדרך התינוקות לאכול ולשתות בשבת יותר מהרגלם בימות החול, **וְיַקִּיר עֲלַיְיהוֹן עֲלְמָא** – ועל כן, אבריהם כבדים עליהם ואינם יכולים ללמוד דבר חדש הדורש עיון מרובה. **כְּדַאֲמַר שְׁמוּאֵל, שִׁינּוּי וֶשֶׁת** – המשנה את דרכו ומנהגו באכילה, **תְּחִילַּת חוֹלִי מֵעַיִים** – דבר זה גורם לו לחלות במעיו.

הגמרא מבררת לגבי מחלוקת האמוראים לעיל (לז.) בטעם ההיתר ללמד מקרא בשבר, מדוע כל אמורא אינו מודה לטעמו של חברו: **וּלְמַאן דְּאָמַר** – לרבי יוחנן שאמר שהשכר שמותר ליטול עבור לימוד המקרא הוא **שָׂכַר פִּיסּוּק טְעָמִים**, שאינם מדאורייתא, **מַאי טַעֲמָא לֹא אָמַר** כרב שהשכר שמותר ליטול עבור לימוד המקרא הוא **שָׂכַר שִׁימּוּר** – שהוא משמר את התינוקות בשעת לימודם. ומבארת הגמרא, **קָסָבַר** רבי יוחנן, שאכן טעם זה של שימור מועיל במקום שמלמד לבן קטן הזקוק לשימור, אך כאשר מלמד לבת קטנה, יהיה קשה, **בָּנוֹת מִי קָא בָּעֲיִין שִׁימּוּר** – וכי בנות זקוקות לשימור, הלא אין דרכן לצאת לחוץ, ואם כן, לא יועיל טעם זה וצריך ללמדה בחינם, וכיון שכך אין איסור ללמדה אף אם הדירה בהנאה. ואילו במשנה נאמר שהמדיר לא ילמד את המודר מקרא, ולא חילקה המשנה בין איש לאשה. ואם כן, אף כשמבארים את כוונת המשנה בקטן ולא בגדול, עדיין לא יבואר מדוע אסור ללמד מקרא לבת קטנה.

קָסָבַר רבי יוחנן **גָּדוֹל מִי בָּעֵי שִׁימּוּר**, כלומר, שאכן סברה זו של שכר שימור מועילה באשר מלמד לקטן, אך אם מלמד לאדם גדול שאינו זקוק לשימור יאסר עליו ליטול שכר, וממילא יהיה מותר לו ללמד מקרא לאדם גדול המודר ממנו הנאה. ואילו במשנה כתוב בסתמא 'ולא ילמדנו מקרא', ומשמע בפשיטות שאף לאדם גדול מותר ללמד, שהרי בסיפא כתוב 'אבל מלמד את בניו', ואם כן אי אפשר לבאר שהמשנה מדברת על שכר שימור.

ממשיכה הגמרא ומבררת, **וּלְמַאן דְּאָמַר** – לרב הסובר שהשכר שמותר ליטול עבור לימוד מקרא הוא **שָׂכַר שִׁימּוּר** התינוקות, **מַאי טַעֲמָא לֹא אָמַר** כרבי יוחנן, שהשכר שמותר ליטול על לימוד מקרא הוא **שָׂכַר פִּיסּוּק טְעָמִים**. ומבארת הגמרא, **קָסָבַר** רב (**שָׂכַר**) **פִּיסּוּק טְעָמִים דְּאוֹרַייְתָא הוּא** – שלימוד זה של פיסוק המקרא על ידי הטעמים הוא מן התורה, וכיון שכך הרי הוא נכלל בפסוק (דברים ד ה) 'רְאֵה לִמַּדְתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר צִוַּנִי ה'',

שמשם אנו למדים את האיסור ליטול שכר על לימוד מקרא.

מוביחה הגמרא שאכן לימוד פיסוק הטעמים הוא מן התורה:

דְּאָמַר רַב אִיקָא בַּר אָבִין אָמַר רַב חֲנַנְאֵל אָמַר רַב, **מַאי דִּכְתִיב** – מה פירוש הפסוק (נחמיה ח ח) 'וַיִּקְרְאוּ בַּסֵּפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים מְפֹרָשׁ וְשׂוֹם שֶׂכֶל וַיָּבִינוּ בַּמִּקְרָא'. ומבארת הגמרא, 'וַיִּקְרְאוּ בַּסֵּפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים' זֶה גוּף הַמִּקְרָא, 'מְפֹרָשׁ' זֶה תַּרְגּוּם, שהוא מפרש את המקרא, 'וְשׂוֹם שֶׂכֶל' אֵלּוּ הַפְּסוּקִים – הנקודות המפסיקות בין פסוק לפסוק להפריד בין הענינים, 'וַיָּבִינוּ בַּמִּקְרָא' זֶה פִּיסּוּק טְעָמִים, שעל ידי נגינת טעמי המקרא אנו יודעים כיצד לשייך כל מילה אם לפניה או לאחריה. **וְאָמְרֵי לָהּ** אֵלּוּ הַמָּסוֹרוֹת – המילים החסרות והיתרות שנמסרו כך במסורת. ואם כן רואים שפיסוק טעמים מוזכר כבר בכתובים, ומוכח שזה מדאורייתא.

הגמרא מביאה ארבעה דברים הנוגעים לצורת הקריאה והכתיבה של מילים בתורה, שנמסרו בהלכה למשה מסיני:

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִקְרָא סוֹפְרִים – צורת הקריאה הנכונה שמסרו לנו הראשונים שנקראו סופרים, **וְעִיטּוּר סוֹפְרִים**, מילים מיותרות שנכתבו כדי לעטר וליפות את הלשון, **וְקַרְיֵין וְלֹא כְתִיבָן**, מילים הנקראות ואינן כתובות בתורה, **וּכְתִיבָן וְלֹא קַרְיֵין**, ומילים הכתובות בתורה ואינן נקראות, כל אלו הינם **הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי**, כך קיבל משה בסיני ומסר לישראל.

ומביאה הגמרא דוגמאות לכל אחד מהם:

מִקְרָא סוֹפְרִים, כגון **אֶרֶץ, שָׁמַיִם, מִצְרַיִם** – שבכל אחד ממילים אלו יש חילוק בניקוד בין אם הוא מופיע באמצע פסוק, לבין אם הוא מופיע בסוף פסוק או באתנחתא. שבאמצע פסוק מנקדים 'אֶרֶץ', 'שָׁמַיִם', 'מִצְרַיִם', ואילו בסוף פסוק או אתנחתא מנקדים 'אָרֶץ', 'שָׁמָיִם', 'מִצְרָיִם'.

עִיטּוּר סוֹפְרִים – מילים שנוספו לייפות הלשון, אף שאין בהם צורך לגופו של מקרא, כגון 'וְסִעֲדוּ לִבְּכֶם **אַחַר תַּעֲבֹרוּ**' (בראשית יח ה), 'תֵּשֵׁב הַנַּעֲרָה אִתָּנוּ יָמִים אוֹ עָשׂוֹר **אַחַר תֵּלֵךְ**' (בראשית כד נה), 'תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה **וְאַחַר** תֵּאָסֵף' (במדבר יב יד), 'קִדְּמוּ **שָׁרִים אַחַר נֹגְנִים**' (תהלים סח כו) – שבכל אלו לא היה צורך לכתוב את המילה 'אחר', אלא היה אפשר לכתוב 'סעדו לבכם ותעבורו', 'תסגר שבעת ימים ותאסף' וכיוצא בזה, ונוספה בהם תיבת 'אחר' כדי לייפות את הלשון. וכן בפסוק 'צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל' (תהלים לו ז) מיותרת האות כ', שהיה צריך לומר 'צדקתך הררי אל', כשם שממשיך הפסוק 'מִשְׁפָּטֶךָ תְּהוֹם רַבָּה', אלא שנוספה האות כ' לייפות הלשון.

קַרְיֵין וְלֹא כְתִיבָן – מילים הנקראות ואינן כתובות, כגון המילה 'פָּרַת' מן הפסוק (שמואל ב' ח ג) 'דְּ'בָלְכְתּוֹ לְהָשִׁיב יָדוֹ בִּנְהַר' שמוסיפים לומר את המילה 'פָּרַת' אף שאינה כתובה. המילה 'אִישׁ' מן הפסוק (שמואל ב' טז כג) 'דְּ'כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַל אִישׁ בִּדְבַר הָאֱלֹהִים', שמוסיפים לומר את המילה 'אִישׁ' אף שאינה כתובה. המילה 'בָּאִים' מן הפסוק (ירמיה לא לז) 'דְּ'נִבְנְתָה' – 'הִנֵּה יָמִים [בָּאִים] נְאֻם ה' וְנִבְנְתָה הָעִיר לַה'', שמוסיפים לומר את המילה 'בָּאִים' אף שאינה כתובה. המילה 'לָהּ' מן הפסוק (ירמיה נ כט) 'דְּ'פָּלְּיָטָה' – 'הַשְׁמִיעוּ אֶל בָּבֶל רַבִּים כָּל דֹּרְכֵי קֶשֶׁת חֲנוּ עָלֶיהָ סָבִיב אַל יְהִי [לָהּ] פְּלֵיטָה', שמוסיפים את המילה 'לָהּ' אף שאינה כתובה. המילה 'אֶת' מן הפסוק (רות ב יא) 'דְּ'הֻגַּד הוּגַּד לִי כֹּל אֲשֶׁר עָשִׂית [אֶת] חֲמוֹתֵךְ', שמוסיפים את המילה 'אֶת' אף שאינה כתובה. המילה 'אֵלַי' מן הפסוק (רות ג ה–ו) 'דְּ'הַגֹּרֶן' – 'וַתֹּאמֶר אֵלֶיהָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמְרִי [אֵלַי] אֶעֱשֶׂה, וַתֵּרֶד הַגֹּרֶן וַתַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוַּתְהָ חֲמוֹתָהּ', שמוסיפים את המילה 'אֵלַי' אף שאינה כתובה. המילה 'אֵלַי' מן הפסוק (רות שם יז) 'דְּ'הַשְּׂעֹרִים' – 'וַתֹּאמֶר שֵׁשׁ הַשְּׂעֹרִים הָאֵלֶּה נָתַן לִי כִּי אָמַר [אֵלַי] אַל תָּבוֹאִי רֵיקָם אֶל חֲמוֹתֵךְ', שמוסיפים את המילה 'אֵלַי' אף שאינה כתובה. הֲלִין קַרְיֵין וְלֹא כְתִיבָן – כל אלו הם מילים הנקראות ואינן כתובות.

וּכְתִיבָן וְלֹא קַרְיֵין – מילים הכתובות ואינן נקראות, כגון המילה 'נָא' מן הפסוק (מלכים ב' ה יח) 'דְּ'יִסְלַח' – 'בְּהִשְׁתַּחֲוָיָתִי בֵּית רִמּוֹן יִסְלַח [נָא] ה' לְעַבְדְּךָ בַּדָּבָר הַזֶּה', שהמילה 'נָא' כתובה אך אין קוראים אותה.